

Dokument nr. 8:96

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Eirin Faldet, Karita Bekkemellem Orheim og Knut Storberget

Forslag fra stortingsrepresentantene Eirin Faldet, Karita Bekkemellem Orheim og Knut Storberget om flere effektive tiltak for å forhindre barne bortføring og gjøre det lettere å bringe barnet tilbake til rette omsorgsperson

Til Stortinget

BAKGRUNN

Barne bortføring rammer hardt både barn og omsorgspersoner. Økt internasjonal kontakt og mobilitet har bidratt til økt forekomst og risiko for at barn føres ut av landet imot omsorgspersons vilje og ofte mot barnets beste. Barne bortføring til eller tilbakeholdelse av et barn i et annet land enn det landet hvor barnet vanligvis er bosatt, i strid med reglene om foreldreansvaret, har i Norge vist en økende tendens. Det henger sammen med at antall barnefamilier med flernasjonalt bakgrunn stiger, og det gir økt risiko for at en av foreldrene ved et samlivsbrudd kan ønske å ta med seg barna til sitt opprinnelige hjemland.

Barne bortføringer kan reise en rekke alvorlige problemstillinger for de involverte parter og for samfunnet, både av privatrettslig/familierettslig art og av strafferettslig karakter, siden kidnapping er straffbart både i Norge og i de fleste andre land.

Situasjonen er nå slik at virkemidlene bør styrkes og gjøres mer effektive.

I et forsøk på å forhindre denne typen problemer, er en rekke land enige om et felles regelverk som skal gjelde ved en konflikt om foreldreansvar og samvær etter et samlivsbrudd. Viktigste i denne sammenhengen er Haagkonvensjonen av 25. oktober 1980 om de sivile sidene ved barne bortføring. Konvensjonen bestemmer at bortførte barn skal tilbakeføres så raskt som mulig for å kunne gjenopprette situasjonen slik

den var før bortføringen. Konvensjonen bygger på at det er myndighetene eller domstolene i barnets bostedsland som best kan avgjøre spørsmål om foreldreansvar og samværsrett etter foreldrenes samlivsbrudd. Reglene er gjennomført i norsk rett ved barne bortføringsloven av 8. juli 1988 nr. 72, som gjelder håndteringen av barne bortføringer fra utlandet til Norge. Er barnet bortført fra Norge til annet konvensjonsland, gjelder de reglene som vedkommende land har gitt for å gjennomføre konvensjonen.

Barneloven (lov 8. april 1981 nr. 7) gir regler om foreldreansvar og om hvem som lovlig kan ta med seg barn til utlandet. Særlig viktig er bestemmelsene i § 43 a om at retten, eller politiet hvis saken haster, kan nedlegge forbud mot barns utenlandsreise dersom det er fare for at barnet ikke vil komme tilbake. Det kan bestemmes at barnets pass skal inndras. Reglene kom inn i loven i 1997 og må ses i sammenheng med passlovens krav til barns reisebevis.

I praksis kan reglene om reiseforbud omgås dersom barna har dobbelt statsborgerskap. Den utenlandske forelderen kan i så fall ta med seg barna til sitt lands ambassade eller konsulat for å få utstedt reisebevis til dem og deretter føre barna ut av landet. I helt spesielle tilfeller kan reiseforbud etter barneloven § 43 a innebære at barnet midlertidig plasseres hos andre. Dette er et drastisk virkemiddel som kan tenkes brukt der det er helt nødvendig for å hindre at barnet urettmessig tas med til utlandet.

Straffeloven § 216 rammer den som unndrar eller medvirker til å unndra et barn fra foreldres eller andre vedkommendes omsorg. Det er noe uklart hvor langt bestemmelsen rekker i barne bortføringssaker hvor en av foreldrene reiser til utlandet med barnet og begge foreldrene har foreldreansvar på bortføringstidspunktet. Bestemmelsen bør klargjøres.

Mange saker løses raskt, særlig hvor Haagkonvensjonen er effektiv.

Dersom barnet derimot bortføres til et land som ikke er part i Haagkonvensjonen, er det Utenriksdepartementet (konsulatseksjonen og stedlig ambassade) som hjelper til. Slike saker er ofte mer tidkrevende og vanskelige å løse. Utenriksstjenesten må forholde seg til oppholdslandets myndigheter og domstoler i slike saker, og spørsmålet om eventuell tilbakeføring til Norge vil i utgangspunktet måtte finne en løsning etter de reglene som gjelder lokalt. Norske myndigheter kan ikke kreve at oppholdslandet skal respektere norske rettsavgjørelser. Det føres ikke statistikk over antall bortføringssaker til land utenom de som er tilsluttet Haagkonvensjonen, men antall saker er økende. Typiske oppholdsland i denne kategorien bortføringssaker er landene i Nord-Afrika og i Midtøsten. Slike situasjoner påkaller bedre koordinering av offentlige myndigheters innsats.

Til tross for at bortføring som nevnt er straffbart, og etterlysning av barn og eventuelt forelder formidles i en rekke saker av politiet via Interpol, er det ofte vanskelig å nå frem. Barnebortføringssaker kan medføre betydelige utgifter for de berørte parter, blant annet til advokatbistand, reiseutgifter og oversettelsesutgifter. I dag er ikke rettshjelp i barnebortføringssaker blant de prioriterte saker i rettshjelploven, men det skal utvises imøtekommenhet ved behandling av søknader om rettshjelp.

Noen av sakene der barn er bortført fra Norge, strekker seg over lang tid fordi bortføreren holder seg og barnet skjult. I noen få slike saker har den gjenværende av foreldrene engasjert privatetterforsker for om mulig å oppspore barnet. Da oppstår det særlige spørsmål ved søknad om offentlig dekning av utgifter til slike tjenester. Forslagsstillerne mener rettshjelps-tilbudet og støtteapparatet bør bedres for denne grup-

pen. Norsk regelverk mangler dessuten fyldestgjørende regler for å reagere straffeprosessuelt ved pågripelse, beslag av formue eller stans av økonomiske utbetalinger overfor barnebortfører.

FORSLAG

Det fremmes derfor slikt

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremlegge forslag som i barnebortføringssaker vil:

1. Øke innsatsen for å få flere land til å slutte seg til Haagkonvensjonen.
2. Utvide rettshjelpstilbudet i Norge og i utlandet.
3. Øke samordning og oppretting av arbeidsgruppe i Norge for slike saker bestående av politi, utenriksstjenesten og øvrige relevante myndigheter som kan reagere raskt og effektivt.
4. Utvide pågripelseadgang overfor barnebortfører ved tilbakekomst til Norge.
5. Øke mulighetene for å beslaglegge barnebortførers formue i Norge.
6. Øke mulighetene for å stanse økonomiske ytelser til barnebortfører fra Norge.
7. Gi offentlig bistand til å etablere norsk støtteorganisasjon for ofre for barnebortføring.
8. Vurdere å gjøre barnebortføring til umiddelbar skilsmissegrunn.
9. Vurdere etablering av egen telefonrådgivningslinje ("hot-line").
10. Gjennomgå straffebestemmelsen i straffelovens § 216 med sikte på klargjøring.

2. april 2003